

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Omkring oprettelsen af
Dronningens Livregiment
til fods

Af
Johan Nordentoft

Særtryk af Militært Tidsskrift

KØBENHAVN
HEYDES BOGTRYKKERI
1955

Omkring oprettelsen af Dronningens Livregiment til Fods

Vore gamle regimenters historie er ikke altid lige til og giver nu og da grund til misforståelser eller uafhjemlede fremstillinger. Dette gælder ikke mindst oprettelsen af Dronningens Livregiment til Fods, som adskillige er tilbøjelige til at regne for det samme som Dronningens Livregiment til Hest, fordi det oprindeligt fremstod som et dragonregiment. Og da dette dragonregiment som første chef havde Ulrich Christian Gyldenløve, sammenblandes det ydermere med Gyldenløves rytterenheder, ja, det kan endog ses forvekslet med Rigsmarskens Fod- og Dragonregiment, fordi begge disse dragonregimenter bestod af jyder, og fordi rigsmarskens dragoner førtes af en oberstløjtnant, som senere blev kommandør for Dronningens Livregiment Dragoner.

Hyppigst tages der dog fejl af Gyldenløves Regiment til Hest — herunder også hans hvervede rytterkompagni — og hans Regiment Dragoner, og da særlige årsager har nødvendiggjort en dyberegående udredning netop af disse enheders tilblivelse og forhold inden afmarchen til den skånske krigsskueplads i 1657, skal resultatet af denne undersøgelse forelægges nedenfor.

Gyldenløves Regiment til Hest.

Gyldenløves Regiment til Hest er hovedsagelig skabt over den 1652 indrettede Sogne-, Præste- og Fogedrytterinstitution, for hvilken man indledte en inddeling i kompagnier det følgende år, hvorimod en samling af kompagnierne i regimenter først skete som et led i krigsforberedelserne 1657.

Dette medførte, at Gyldenløves Regiment til Hest oprettedes ved hans bestalling som generalmajor og oberst (d. v. s. regimentschef) af 2. 3.¹⁾ og en samme dag given ordre. „at du maac beholde [d. v. s.: fås] de Sielandsche Sogneryttere till dit Regimente“²⁾. Det kom imidlertid til at omfatte ikke alene de nævnte ryttere, men desuden tilsvarende folk fra Smålandene, hvorfor det også

¹⁾ Bestallingsbogen.

²⁾ Sjællandske Tegnelser 1657, pag. 25.

fik navn af „Sjællandske og Lollandske Regiment Sogneryttere“. Tillige optog det et par hvervede kompagnier i sig.

Regimentet førtes af oberstløjtnant Ove Thott og havde 18. 6. følgende kompagnichefer (-kommandører):

1. Livkompagniet, kaptajnløjtnant Hans Sivertsen,
2. oberstløjtnant Ove Thott,
3. major Claus Juel,
4. oberstvagtimester Carsten Poulsen,
5. ritmester Knud Urne,
6. — Christoffer Duissant,
7. — Chr. Christoffer Greve Holck,
8. — Axel Sehested og
9. — Stygge Høeg.

Af disse kompagnier var Thotts og Sehesteds hvervede: sognerytterne m. v. gik ind i de øvrige.

Gyldenløve gik straks i gang med opstillingen. 4. 3. antog han sin regimentssekretær og et par ritmestre; Thotts og Sehesteds kompagnier, hvis oprettelse alt forinden var besluttet, fik løbepladser henholdsvis i Helsingør og Malmø, hvor det sidste mønstredes allerede 19. 3. med en styrke af 97 menige.¹⁾

4. 3. udgaves ligeledes en kvarterordre, som sammenholdt med en lignende, en måned senere, gik ud på, at officererne i regimentet skulle huses ligesom de geworbne officerer i købstæderne i de len, hvor deres sogne- og præsteryttere er „antagne“ og foreløbig lå i de hidtidige fredskvarterer.²⁾ Af hensyn til disciplin og øvelse tillodes det under 4. 4., at rytterne blev mønstrede (d. v. s. samlede) 1 gang månedlig.

Et kort efter afholdt syn viste, at hestematerialet var ringe, og fremkaldte 17. 4. en ordre fra kongen om, at sognene skulle skaffe gode heste eller give penge i stedet; samtidig befaledes en ritmester, løjtnant og kornet ansat ved det Antvorskovske Kompagni.

Om regimentets samling kan siges:

26. 5. beordrede kongen generalkrigskommissæren i Skaane, Niels Krabbe til Skellinge, til „med forderligste at mønstre“ Thotts kompagni, som endnu lå i Helsingør, for „at han derfra over til vort land Skaane dermed kan marchere førend det andet rytteri“ af regimentet kommer til byen.³⁾ Men så glat gik det ikke. Ordren ændredes 31. 5., og hvervet overdroges de sjællandske

1) Raadstueprotokol fra Pauske til Mikkelsdag 1657, A, 7. 4. fol. 9, og Militære Regnskaber IV—I c, Niels Krabbe.

2) Sjællandske Tegnelser 1657, pag. 25 b og Raadstueprotokol fra Pauske til Mikkelsdag.

3) Skaanske Tegnelser.

kommissarier med bemærkning om, at de kunne tage pengene til befalingsmændenes mønstermåned af Helsingørs grundskat. 1) På ny kom der noget i vejen, og Niels Krabbe fik atter besked om at være mønsterherre, hvorefter kompagniet endelig blev mønstret 9. 6. — uden at Helsingør dog slap billigere af den grund.²⁾

Oberstvagtmester Carsten Poulsen, der er nævnt ovenfor som kompagnichef ved regimentet, var endnu ikke indtrådt i dette. Han havde hvervet både Thotts kompagni og „Gyldenløves Frikompagni“, med hvilket sidste han lå i Malmø, hvor det mønstredes 30. 5., og hvis fremtidige fører, major Sten Brahe til Knudstrup, først overtog sit nye kommando 17. 6.

Den øvrige del af regimentet beordredes under 24. 5. til at bryde op fra hjemegnen og rykke til Helsingør i en nærmere tilrettelagt 3—5 dages tur over Sjælland.³⁾

Da denne befaling er blevet læst på Lollands Nørre Herreds Ting 26. 5.⁴⁾ og i Køge tilsyneladende samme dag⁵⁾, må det tros, at alle vedkommende har haft kendskab til sagen på nogenlunde samme tid, hvorefter afmarchen fra kvartererne kan være sket omkring 1. 6., hvilket passer med, hvad der vides om Korsør—Sorø—Antvorskovkompagniets, Kalundborgkompagniets og Ringsted—Roskilde—Abrahamstrupkompagniets forskydningsforhold, idet det første lå i Ringsted 2. 6., det andet i Slangerup 4. 6. og det tredie i denne lille by 3. 6., begge steder for 1 nat⁶⁾, hvorefter disse tre kompagnier i overensstemmelse med den givne marchanvisning skulle have været fremme ved Helsingør 4.—5. 6. At det førstnævnte kompagni har overholdt tiden, ses af, at Gyldenløve 5. 6. pålægger borgmesteren i Helsingør at jorde dets chef, ritmester Jørgen Mathias Cunow, der døde i byen eller undervejs dertil.⁷⁾

På samme tid (4. 6.) udgik et kongebrev til Niels Krabbe om at udbetale en „mønstermaaned til Gyldenløves officerer, stab og heste inden de marcherer“ (o: rykker i marken) — sognerytterne selv havde ikke krav på mønstermåned.

Derefter er overførslen sket og Sehesteds kompagni trukket til fra Malmø, således at regimentet samledes ved Helsingborg i dagene 6.—14. 6.⁸⁾

Regimentets styrke, c. 630 menige ryttere, blev noget mindre

1) Raadstueprotokol, fol. 70.

2) Raadstueprotokol fol. 79.

3) Danske Kongers Historie, „Memorialer indleverede til Cancelliet“.

4) Herredets Tingbog.

5) Byens Kopibog.

6) Byernes Regnskaber.

7) Kronborg Lens Regnskab.

8) Militære Regnskaber IV—I c.

end beregnet, bl. a. fordi folkene fra Dragsholm Len måtte undlade at møde på grund af pest¹⁾, hvorfor kongen l. 6. billigede²⁾, at Gyldenløve udjævnede kompagniernes iøvrigt indbyrdes stærkt afvigende styrke, således at hvert kompagni kunne få „60 heste“ (den blev nu lidt højere).

Samtidig formeredes oberstvagtmester Poulsens kompagni, og hans løjtnant Stygge Høeg overtog afdøde ritmester Cunows kompagni, hvorefter regimentet var opstillet som ovenfor nævnt den 18. 6.³⁾

Af en ordre til Niels Krabbe af 23. april om at betale Ulrik Christian Gyldenløve hans oberstractement „beregnet på den tid hans Regimente udi vor festning Malmøe er indlagt“⁴⁾ sammenholdt med viden om, at han 23. marts tog ophold hos „Fadder Olssen paa Thorffuet“, har man fra enkelthold villet uddrage, at når regimentschef, oberst Gyldenløve, indfandt sig, måtte regimentet også være tilstede.

Tanken er nærliggende, men slutningen urigtig, thi som foran vist lå kun Axel Sehesteds kompagni af regimentet i byen. Helt bortset fra, at Gyldenløve næppe nogensinde selv har ført hverken det ene eller det andet af sine regimenter, må det ikke overses, at det var helt andre ting, der havde kaldt ham til Skaane. 28. 2. pålagde Kongen ham nemlig: at du retter Din lejlighed efter med forderligste at begive Dig til Skaane og Axel Urup for efter hans anordning at kommandere Militien.⁵⁾ Og med bestalling af 3. 3.⁶⁾ blev han næstkommanderende hos Urup, der skulle værne Østdanmark.

I denne egenskab og ikke som regimentschef kom Gyldenløve tidligt til Malmø for at sætte sig ind i forholdene på den fremtidige krigsskueplads, eller for at bruge den svenske residents ord i hans indberetning af 28. 3.: at træffe anstalter med hensyn til krigsvæsenet.⁷⁾ Han ses derfor også at være taget videre fra Malmø til Landskrona 9. 4.⁸⁾

Forøvrigt afventede Gyldenløve ingenlunde udfærdigelsen hverken af den pågældende eller andre lønningsbestemmelser, men lod sig omgående, på selve ankomstdagen, gennem Axel Sehested

1) Sjællandske Tegnelser 1657, pag. 85 b.

2) Skaanske Tegnelser 1657, pag. 46 b.

3) Militære Regnskaber IV—I c. Niels Krabbes Proviantregnskab.

4) Skaanske Tegnelser 1657, pag. 28 b og Milt. Regnskaber IV—I c. Niels Krabbe.

5) Skaanske Tegnelser.

6) Bestallingsprotokol.

7) P. W. Becker, Samlinger til Danmarks Historie, I, 179.

8) Landskrona Lens Regnskab. Ammunitionsregnskab 1648—58.

udbetale forud 2 måneders „Sold paa Sin egen Person“ som oberst og 10 heste, regnet fra 23. 3. til 26. 5.¹⁾)

Han har således end ikke taget hensyn til, at eet kompagni af regimentet dog var tilstede, men tilmed undladt at lægge dette kompagnis mønstringsdag — 19. 3. — til grund for sin lønningsberegning.

Gyldenløves Frikompagni til Hest.

Det første spor af Gyldenløves Frikompagni til Hest findes 2. 3. 1657, da Frederik 3., eftersom Gyldenløve „sig haver paataget til vor og kronens tjeneste eet kompagni enspændere at hverve“, befaler, at det skal indkvarteres og forplejes i Køge, en ordre, der imidlertid to dage senere ændres derhen, at det tilligemed Ove Thotts kompagni (af Gyldenløves Regiment til Hest) skal fordeles på de sjællandske købstæder.²⁾

Hvervningen er derefter blevet sat i gang, thi 22. 3. fik Gyldenløve „pas“ (marchanvisning) på fri „natteleje med fourage og underholdning“ samt fri passage over færgerstederne for „nogle ryttere, som han til vor og rigens tjeneste uden riget har ladet hverve“, og som han „agter at indføre“ gennem Danmark til Skaane.³⁾ 4. 4. skrives til kommissarierne i Skaane, at „Ulrich Christians gevorbne Compagni til Hest“ nu vil blive oversendt. Det skal mønstres og indlægges i Malmø, eller hvor man finder det bedst passende.

Mønstringen lod imidlertid vente så længe på sig, at Gyldenløve tabte tålmodigheden og 12. 5. bad om at få sagen bragt i orden „uden videre ophold“.⁴⁾ En ordre gaves samme dag til generalkommissær Niels Krabbe i Skaane om at udføre det fornødne ved „hans Compagnie“ og at betale ham „hans gage som oberst efter vores på tryk udgangne capitulation fra den tid, han til vort land Skaane er ankommen“.⁵⁾

Ordren blev ej heller ved denne lejlighed udført omgående, da Krabbe åbenbart kom i tvivl om visse afregningsenkeltheder og derfor 27. 5. skrev denne „underdanigst begæring“: . . . . .

„2. Eftersom mig naadigst er befalet at mønstre generalmajors *livkompagni* [fremhævet her], som nu ligger i Malmø, saa og hans oberstløjtnant Ove Thotts kompagni, om da begge kompagnier skal gives mønstermaaned efter den trykte capitulation eller og efter enhver officers særcapitulation, om da Ove Thott og major Poel [Poulsen], som har hvervet kompagnierne, skal gives

1) Milt. Regnskab IV—Ic. Niels Krabbe.

2) Sjællandske Tegnelser.

3) Sjællandske Tegnelser.

4) Skaanske Tegnelser.

5) Skaanske Tegnelser.

mønstermaaned saasom oberstløjtnant og major eller begge som ritmestre baade paa dem selv og deres haandheste.

3. ...¹⁾

Herpå svarede kongen dagen efter lidt affejende:

..... „Eftersom I tilforn har bekommet vor naadige befaling om at mønstre os elskelige Ulrich Christian Gyldenløve og Ove Thott deres compagnier, da beder vi eder og naadigst vil, at I strax derpaa lader give dennem deres mønstermaaned efter den sidste udgangne, trykte capitulation“²⁾

Derefter blev kompagniet endelig mønstret 30. 5. undtagen 1 mand, „som for sine misgerninger blev rettet“, og 5 andre, som var i arrest.³⁾

Af disse skrivelser fremgår nogle hidtil upåagtede ting:

For det første har enkelte herud af villet læse en ordre om mønstring af tre kompagnier: Gyldenløves, Thotts og Carsten Poulsens. Men der foreligger faktisk kun befaling til at gennemgå de to førstnævnte kompagnier.

For det andet, at Poulsen har hvervet Gyldenløves kompagni (og Thotts), hvilket ingen synes at have lagt mærke til, ej heller at Gyldenløves kompagni endnu på mønstringsdagen stod under „Paffelssens Commando“ og ikke under en kaptajnløjtnant, en officer, hvis grad normalt angav ham som ansat ved livkompagniet i et regiment. Derimod har man villet, at det blev ført af Poulsens løjtnant Stygge Høeg og derfor kaldet denne kaptajnløjtnant, iagtet der ikke ses at være nogen bestalling for ham som sådan.

Endvidere at Krabbe uden medhold i noget hidtil kendt, fuldgældigt aktstykke kalder Gyldenløves kompagni for hans livkompagni og dermed henfører det som første kompagni i generalens rytterregiment. I de kongelige skrivelser kaldes kompagniet almindeligvis kun for „hans Compagnie“, men 7. 6. skriver kongen udtrykkelig, at major Sten Brahe „maa føre“ hans „fri Compagni“⁴⁾, hvoraf fremgår, at kompagniet er uden for regimentsinddeling, en langt fra ualmindelig foreteelse. Det ses derfor heller ikke optaget i rytterregimentets forskellige ruller, men nævnes snart som Gyldenløves, snart som Sten Brahes Frikompagni, og man ser stadig Gyldenløve tage sig af visse af dets administrative forhold, uden at dette står i forbindelse med regimentet, så som rekvirere penge o. lign. til sit frikompagni under „Oberstvagtmester Sten Brahes Commando“.

Da sidstnævnte havde overtaget kompagniet (17. 6.), blev Stygge

1) Indlæg til Skaanske Missiver 28. og 29. maj.

2) Skaanske Tegnelser.

3) Milt. Regnskaber IV—I c.

4) Bestallinger.

Høeg ritmester i Gyldenløves Regiment til Hest efter den lige afdøde ritmester Cunow.

Krabbes uheldige ordvalg har imidlertid haft til følge, at selv en så kyndig militærhistoriker som kaptajn K. C. Rockstroh og en så vidende personalhistoriker som oberstløjtnant J. C. W. Hirsch har opfattet Gyldenløves hvervede kompagni som et første livkompagni ved rytterregimentet, der 17. 6. blev udskiftet med et andet livkompagni bestående af sogneryttere under kaptajnløjtnant Hans Sivertsen.

Årsagen til den lille forskel i navnefæstet kan imidlertid let forklares med en ret nærliggende misforståelse af Krabbe, der, som det ses ovenfor, var i vildrede med hele regnskabsforholdet, en fejltagelse, som ikke gentages i hans senere breve eller sedler.

Det må medgives de to forfattere, at de tilsyneladende kan finde en vis støtte for deres synspunkt i Slagelse bys regnskab, hvor „efterskrevne indkvartering af generalmajor Gyldenløves regiment“ (major Poulsen med 37 heste) siges at have haft „frit natteleje“ 2.4. Men da dette regnskab åbenbart tager let på i hvert fald en kendsgerning ved at notere sig godtgørelsesberettiget for fourage til Salomon Gutfeldts heste af Gyldenløves Dragonregiment 15. 6., uagtet denne ingen havde med, er der næppe grund til at tage alt for bogstaveligt på den pågældende slagelseborgers skriftlige formulering, især ikke på et tidspunkt, hvor adskillige organisatoriske forhold endnu var uafklarede på højeste sted.

Endelig foreligger der følgende kapitulation af 26. 5. med Gyldenløve om kompagniet:

„..... at eftersom Os elskelige Ulrich Christian Gyldenløve sig haver paataget til Vor og kronens tjeneste at hverve et Kompagni til hest paa 120 heste, hvortil han selv igen skal godtgøres og decorteres af hvis [hvad] ham selv tilkommer udi penge eller anden vare at udlægge af det, han saavel som andre Vore tro undersaatte af dertil haver udlovet, saavidt det kan tilstrække paa hver rytter med des tilbehøring beregnet 24 rdlr. Standarten skal strax leveres og sværges, naar de bliver mønstret. Officerer maa han selv erhverve og sig forse, som han vil forlade sig til, og skal hans officerer og kompagni tracteres som andre, der har hvervet folk til Vor og kronens tjeneste, være sig udi capitulation, besoldning eller tractement efter den capitulation Vi derom gjort haver“.1)

Dette aktstykke indeholder ganske vist ikke ordet frikompagni, men ej heller henvisning til noget regiment, derimod peger dets indhold tilbage på et forinden oprettet *selvstændigt kom-*

1) Bestallinger.

pagni, der alt efter kongens ønske kunne indføjes i rytteriets masse, hvor det passede ham bedst. Og at dette skete få dage efter i form af et frikompagni, ved vi.

Det kan måske synes mærkeligt, at dette papir foreligger på et så fremskredet tidspunkt af kompagniets udviklingshistorie, men heri er intet usædvanligt, da en hvervning godt kunne sættes i gang på grundlag af et hvervepatent, mens kapitulationsakten først foretoges senere.

Her er hvervningen givet påbegyndt efter et af Gyldenløve afgivet løfte om at hjælpe fædrelandet på egen hånd i lighed med, hvad der var tilfældet for flere adeliges vedkommende.

Gyldenløves Regiment Dragoner.

Om oprettelsen af Gyldenløves Regiment Dragoner er fremdraget følgende:

Chef, generalmajor Ulrik Christian Gyldenløve. Hverken hvervepatent eller kapitulationsdokument for ham er fundne. De må nu også have været overflødige, da regimentet var udskrevet.

Til kompagnichefer (-kommandører) toges efterhånden i tiden indtil 28. juni:¹⁾

1. Livkompagniet. Kaptajnløjtnant Salomon Gutfeldt (afregning fra 28.6.)
2. Oberstløjtnant Andr. Jackson. (Posten som oblt. blev 17. 5. overdraget Henrik Eckerot²⁾), der imidlertid blev brugt ved Hæren i Holsten, hvorefter Jackson overtog stillingen med bestalling af og afregning fra 1. 6.
3. Oberstvagtmester Jacob Gewecke (afregning fra 28. 6.)
4. Kaptajn Vollrad Stockmund (afregning fra 28. 6.)
5. „ Joseph Jacob Wilhelm Schwitzer.
6. „ Saint Germain (afregning fra 28. 6.)
7. „ Mikkel Skov (afregning fra 28. 6. Han var generaladjutant hos Gyldenløve i hvert fald 30. 7.)

Til ovennævnte kompagnier kom senere et 8. kompagni under kaptajn Anthony le Maire. Det var ved regimentet i hvert fald 30. 7. — Den 3. 8. siges kaptajnen og hans løjtnant at have tjent „bey 3. Wochen“.³⁾

20. 4. befaleles, at de dragonofficerer, som Gyldenløve tager til tjeneste „i vort land Sieland, vorder indlagt oc der underholdet efter den Taxt oc anordning“, der er gjort herom.⁴⁾ Dagen efter blev ordren nærmere præciseret i en meddelelse om at skaffe kvar-

1) Sjællandske Kommissarieregnskab 1657, bilag nr. 105.

2) Koncepter til Bestallinger.

3) Milt. Regnsk. IV—I c. Niels Krabbe.

4) Sjællandske Tegnelser, 1657, pag. 37.

ter i København til 6 kaptajner (skal forstås som 6 kompagnichefer uanset grad — alle stabsofficerer var kompagnichefer), 6 løjtnanter og 6 fændrikker „som skal commandere 6 Comp. Dragoner under Gen. Maior Gyldenløve“.1)

Hidtil ses der ikke at have været tale om mandskab til regimentet, men det sker 23. 4., da Frederik 3. befaler fire lensmænd i nedennævnte jyske stifter „til Ulrich Christian af bemeldte Stifts døgtige mandkion“ til dragoner „at bekomme lade“:

Aalborg	200
Aarhus	200
Ribe	100
Viborg	100

eller ialt 600 dragoner — udskrevne på kronens godser.2)

Samme dag gik der ordre til tøjmasteren om at udlevere Gyldenløve 600 musketter og 300 par pistoler „med hylster og spender“ og „derpaa bemeldte Ulrich Christians quittering at tage“.3)

5. 5. udfærdigedes dels et „pas“ (o: marchanvisning) for dragonerne fra Jylland med krav om frit kvarter og fri forplejning4) og dels en indkvarteringsordre for dem paa Sjælland og Møn „eller hvor I [d. v. s. rigsråderne i København] det selv tjenligt eragte“ for at „de kunne være udi beredskab til vort land Skaane at marchere, naar paafordres“.5)

Tre dage senere (8. 5.) fastsloges, at de skulle ligge i København, idet lensmanden i Antvorskov Len, når de „forskrevne 600 dragoner med deres officerer til Korsør over kommer“, skulle sende „halvparten at marchere den vej på Skælskør, Næstved og Køge og den anden halve part at gaa lige igennem landet ad Slagelse, Ringsted og Roskilde, saa at de kunne mødes i København“6), hvor Rigens Hofmester skulle pålægge borgmestre og råd at lade dem indkvartere hos og underholde af borgerskabet.

Hvor hurtigt udskrivningen er blevet gennemført, vides ikke; men gnidningsløst er den ikke løbet af, da kongen så sent som 24. 5. påminder Otto Krag og Erik Rosenkrans om at gøre deres bedste for, at dragonerne i Ribe Stift tilvejebringes „uden nogen ophold“ og sørge for, at ingen karle undviger fra kronens gods til adlens ejendomme.

Selv om dragoner i datiden langtfra altid var beredne — de

1) Danske Kongers Historie. Raadstueprotokol fra Paaske til Mikkelsdag, pag. 14.

2) Jydske Tegnelser.

3) Sjællandske Tegnelser, pag. 38 b.

4) Sjællandske Registre, pag. 35 b—36 a.

5) Sjællandske Tegnelser, pag. 45 b.

6) Raadstueprotokol fra Paaske til Mikkelsdag 1657, A. pag. 14.

brugtes jo ikke som slagrytteri, men som hestebåret fodfolk, havde ikke standart, men af og til „dragonfane“, ikke ritmestre, men kaptajner, ikke pauker og trompeter, men trommer og piber, var det i dette tilfælde dog meningen, at de skulle på hesteryg, da der var gjort forslag til, hvorledes lenene på Sjælland (Dragsholm og Tryggevælde Len samt Sorø Birk undtagne) skulle stille 600 dragonheste (∴ heste af ringere kvalitet end rytterhestene og følgelig ikke så lidt billigere).

Af den grund gik der 7. 6. ordre til 13 lensmænd om at levere hestene, da dragonerne „nu er ankomne“, til den officer, der måtte blive sendt til lenene for at modtage dyrene og til at udpege folk, som „dennem til København kan frem trække“.¹)

Og da sadler ikke kunne fås foreløbig, skulle sognene sende en „gemen hynde“ med hver hest.²)

Samtidig skulle mundering fremstilles, idet 8. 6. siges, at der skal sys 600 dragonkjortler i København efter Ulrik Christians mønster.³) — Frakkerne må have været røde, da dragonerne i senere skrivelser af og til kendetegnes som „de røde dragoner“.

Det fremgår af det lige nævnte, at regimentet skulle samles og opstilles i hovedstaden. Men hvornår? Ja, ovenfor siges, at dragonerne er ankomne, hvilket, uanset hvor meget eller hvor lidt højtideligt dette udtryk skal tages, i hvert fald kun kan gælde en mindre del af styrken, thi det vides, at Salomon Gutfeldt med 100 dragoner lå i Slagelse en enkelt nat (15. 6.) og den følgende dag overnattede i Ringsted — uden heste — eller med andre ord, da var undervejs til residensbyen.⁴)

På tilsvarende vis findes Mikkel Skov at have ligget med 100 dragoner fra Viborg Stift en nat i Kalundborg — uden heste — (15. 6.), og at han fik en tønde øl og en vogn med derfra til Særslev — altså også marcherede mod samlingsstedet.

Vollrad Stockmund var åbenbart så godt som samtidig i Byen (dato mangler på hans regnskabstilæg, der har nr. 49, mens Mikkel Skovs har nr. 50 i byens regnskab): og da han fik 2 tønder øl og 2 vogne med til Eskebjerg, må man heraf have lov at slutte, at han er rykket af med ca. 200 mand mod samme mål, og at således rundt regnet halvdelen af regimentet, ikke som oprindelig befalet er sendt over Næstved—Køge (hvis arkivalier ej heller indeholder noget om dragonernes passage), men er gået over Holbæk—Roskilde til København. Dette sidste kunne pege på, at man

¹) Sjællandske Tegnelser 1657, pag. 85.

²) Danske Kongers Historie, „Memorialer indleverede i Cancelliet“, 8. 6.

³) „Memorialer indleverede i Cancelliet“.

⁴) Byernes Regnskaber.

har fundet skibsløjlighed til disse folk fra Aarhus til Kalundborg.

De 400 dragoner, der dermed er iagttaget under rejsemarch fra Vestsjælland, kan herefter tidligst være indtrufne på mødepladsen 18. 6., hvilket er af interesse ved en vurdering af regimentets kampværd ved dets senere overførsel til krigsskuepladsen.

Som kuriosum skal i denne forbindelse lige nævnes, at Slagelse by som tidligere antydet i sit regnskab for Gutfeldts ophold har beregnet sig dækning for udgifter til dragonhestenes fourage og følgelig møder med et dobbelt så stort regningskrav som Ringsted, i hvis papirer det udtrykkelig noteres og tilmed erklæres af kaptajnløjtnanten, at han ingen heste har med (de skulle jo også trækkes af bønder til Kbhvn.). Men da byen ikke kunne vente at få sine udlæg refunderet, før de pågældende var over alle bjerge og måske døde, studser man unægtelig over dette arrangement, der mere synes truffet ud fra princippet „går den, så går den“ end af ukyndighed i regnekunsten.

Sidst i juni, otte dage efter de fleste folks komme, må man have fundet det påkrævet at sende regimentet med sine 7 kompagnier i marken, trods vitterlige brist. Regimentsstaben var ikke formeret; man savnede både regimentskvartermester, -sekretær, -feltskær, vognmester og profos med knægte. Ved kompagnierne manglede 3 løjtnanter, 4 kornetter og 3—4 underofficerer; de mødte 2—4 uger senere. Hestestyrken var næppe komplet; tallet kendes ganske vist ikke, men c. en måned senere synes det kun at have været ca. 2/3 af det påregnede. Uniformerne var ikke færdige, da „500 dragonerkjoler“ først tilgik fra skrædderlauget i København i august; og med krudttasker har det været så som så, da 355 stykker ikke nåede frem før 22. 7.

Med faner var det ikke bedre, i hvert fald får skrædder Jens Pedersen, København, først 20. 11. penge for „7 blaa og hvide dragonerstandarer“, som han havde „fuldforfærdiget“. ¹⁾

Sundhedstjenesten havde man tænkt på, idet regimentsfeltskæren ved Gyldenløves Rytterregiment tillige skulle udøve sin kunst ved dragonerne; men da han også var kompagnifeltskær og ansat ved Carsten Poulsens kompagni, og regimenterne just ikke altid fulgtes, havde denne tjenestegrens ydeevne snevre grænser. ²⁾

Ikke desto mindre befaledes under 26. 6. oberstløjtnanten over dragonerne af generalmajor Ulrich Christians regiment, „at han med sine underhavende marcherer i morgen ned til Helsingør, og

1) Milt. Regnskaber IV—1 c. Danske Kongers Historie, Raudstucprotokol. Borchertz Artilleriregnskab. Sjællandske Kommissarieregnskab IV—d—nr. 2, bilag 334, pag. 87.

2) Danske Cancelli B. 1657—60, Extractregisterbog over milt. afregninger, pag. 23—26.

siden ved gouverneurens befordring straxen lader sig oversætte til Helsingborg at søge arméen“. Samtidig „begæres venlig“ gouverneuren på Kronborg, Arent v. d. Kula, at „ville vel gøre og bemeldte oberstløjtnant med hans underofficerer [d. v. s. underhavende officerer] og gemene knægte lade bekomme kvarter og underholdning der i Helsingør og siden være dem beforderlig med skibsrøm over til Helsingborg paa det de strax kunne forføje sig over til arméen“.

Ligeledes samme dag bad man tøjmasteren om at give dragerne 14 trommer, og „dersom de ikke alle er at bekomme, at de da endelig bekommer nogle, eftersom de haver ellers ingen spil, naar de skal marchere“.1) Tøjhusets beholdning af dette uundværlige slaginstrument må have været ret beskeden, da der 30. 7. kun ses 3 tamburer ved regimentet; til gengæld havde det da fået 3 pibere og 2 skalmejblæsere.

Den givne marchordre medførte imidlertid, at officererne forlangte at få deres tilgodehavende „Anridtspenge“ (3: mønstermåned) udbetalt. Før dette skete, var de nemlig ikke pligtige at tjene i marken. Deres ønske toges omgående til følge, og en udbetalingsordre herom udvirkedes 26. 6. fra Ove Giedde og Christen Skeel.

„ . . . . . Da begæres gerne, at commissarius etc. Lave Beck dem ubesvegit vil mønstre, og dem, som sig præsenterer, for deres personer, give fuld maanedes besolding paa dem selv og deres heste, end og hestene ere ikke tilstede, og maa oberstløjtnanten og oberstvagtmesteren gives baade for staben og for kompagniet, paa det de sig med samme maanedes besolding kan montere; og har commissarius en rigtig underskreven rulle af oberstløjtnanten at fordre og sig tilbørlig at lade kvittere“.2)

Den 28. 6. betaltes derefter på de syv jyske kompagnier under generalmajor Ulrich Christians Regiment 1 mønstermånedes besolding 1684 ½ rdl.3)

Denne sag fremkalder imidlertid spørgsmålet: Rykkede kompagnierne nu af sted i overensstemmelse med marchordren, eller afventede de udbetalingen af pengene i København? Ja, følges kompagnichefernes kvitteringer, underskrev alle personlig (undtagen Schwitzer) i denne by den pågældende dag, ligesom Andr. Jackson sammesteds attesterer, at udbetalingen er sket. Tilsvarende gælder feltpræsten dagen efter. På højere sted har man

1) Raadstueprotokol 1657, A. pag. 114, 30.

2) Sjællandske Kommissarieregnskab 1657, bilag 104.

3) Sjællandske Kommissarieregnskab IV—d — nr. 2, pag. 63.

været klar over, at sagen billigvis kunne tænkes at kræve en oprettelse af marchen og derfor også i vedkommende protokol overstreget den omtalte ordre og tilføjet „blef forandret. Folio 121“. Men denne passus er også slettet og i stedet er skrevet „Shall staa“, hvilket kun kan tydes derhen, at den oprindelige marchordre trods alt er blevet fastholdt og ventelig også blevet udført, så meget mer som der på den side i protokollen, til hvilken der henvises, intet er indført vedrørende regimentet.

Med andre ord regimentet er gået til Helsingør 27. 6., og udbetalingen foregik i første omgang til en dertil befuldmægtiget i hovedstaden og senere til kompagnierne, uden at hverken kreditor eller debitor har taget for tungt på, at kommissarieskriveren havde affattet kvitteringsudkastene for København den 28. 6.

Kompagnierne må derefter, så hurtigt som transportforholdene tillod, være blevet sejlet over til Helsingborg, da Gyldenløve 31. 6. (sic!) rekvirerer så megen ammunition til sine dragoner, som er nødvendig til 4 dage. Denne mængde — 4 centner krudt, 2400 kugler og 3 bundter lunte — kvitterer major Gewecke for *samme dag* i Helsingborg, ligesom han her modtager 4 centner krudt men denne gang desuden 5000 kugler og 6 bundter lunte.

Nu har som kendt juni kun 30 dage, hvorfor den fejlagtige datering skaber usikkerhed om, når det første krudt gaves; men vished vindes let, dels fordi dette kun skulle række i fire dage, dels fordi der i regnskabsbogen over udleveringerne oprindeligt er skrevet 30. juni, hvorefter „0“ er borttraderet og erstattet med et 1-tal — rimeligvis for at skabe fuld „regnskabsteknisk“ overensstemmelse med den høje herres rekvisition og den givne kvittering.¹⁾

Sagt på anden måde må kompagnierne være blevet ført over Øresund i dagene fra 28. juni (og inden 3. 7.), har så fået det første krudt til øvelsesbrug, halvdelen til skydning med „løst“, halvdelen til skydning med kugle, for endelig 3. juli at modtage krigsbeholdningen, eftersom 4. 7.:

„de paa Marsen til Engelholm opbrød“.²⁾

Men nu dukker en helt ny oplysning frem fra en tilmed pålidelig kilde, hvilken tilsyneladende aldeles kuldkaster dele af den hidtil foretagne historiske udredning, idet proviantregnskabet for Helsingborg Fæstning udviser, at der er udleveret naturalier

¹⁾ Tøjforvalter Detlef Borchertz Artilleriregnskab 1657—58.

²⁾ Helsingborg Fæstningsregnskab 1657—58. Proviantregnskab, Regnskabsbogen, pag. 127, bilag 159.

til Gyldenløves dragoner i tiden 13. 6.—4. 7. og 19. 7.—24. 7. Det er fundet, at Rockstroh har været opmærksom på forholdet¹⁾, men er gået udenom det, mens Hirsch åbenbart har opgivet at løse problemet ved eksempelvis i sit biografiske værk at føre kaptajnløjtnant Salomon Gutfeldt som liggende i Slagelse 15. 6. og i Helsingborg 13. 6.—4. 7.

At der her er noget urigtigt, siger sig selv, og dog ligger løsningen ret nær for hånden. Man kender nemlig omfanget af det madforråd kompagnierne fik indenfor de to nævnte tidsrum tilsammen, man ved fra andre kildesteder, hvor stor menig mands daglige portion af brød, øl, ost og sild almindeligvis var, og det er sikkert, at kompagnierne efter panikken ved Engelholm den 18. 7. trak tilbage til Helsingborg, hvor de stod det sidstnævnte 6 dages tidsrum. Desværre får man ikke nys om, hvor stor mandskabsstyrken var ved dens komme til Helsingborg, hverken ved den ene eller anden lejlighed; men da der skulle udskrives 600 mand til regimentet, og en rulle for 30. 7. optæller 495 dragoner, har man holdepunkter for så nogenlunde at kunne regne ud, i hvor mange dage fødevarerne skulle strække til, og dermed til at skønne over regimentets reelle tilstedevær i fæstningen. Resultatet bliver 8—9 dage, hvilket svarer til, at alle kompagnierne må have været samlede i Helsingborg lige inden 3. 7. — den dag, da der kvitteredes for krigsammunitionen.

Skulle kompagnierne have levet i fæstningen alle de førstnævnte 22 dage, måtte det modtagne kvantum levnedsmidler have været tre gange så stort; og da udfaldet af udregningen falder nøje i tråd med regimentets foregående udviklingshistorie, skulle man tro, at der forelå en fejl i regnskabet, hvad der sådan set også gør, om end den har mer karakter af manglende omtanke end af en fejlregning, da den sandsynligvis hænger sammen med, at Gyldenløve med sine egne tjenere og heste forplejedes på stedet 13. 6.—23. 7. De havde ganske vist deres egen udleveringskonto i regnskabet og fik intet under dragonernes rubrik; men det er nærliggende at tro indledningsdatoen overført ved en misforståelse på dragonregimentet, om hvis ventede komme, man kan have fået viden, hvorefter den ved en forglemmelse er blevet stående, da den ikke influerede på udgifternes samlede størrelse.²⁾

Johan Nordentoft.

¹⁾ Brevveksling mellem K. C. Rockstroh og A. P. Tuxen 1906. Hærens Arkiv.

²⁾ Militære Regnskaber IV—12 b.